תנ״ך · ראשונים · אבן עזרא · נביאים

אבן עזרא על יואל

רבנו אברהם אבן עזרא [הראב"ע]

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

אבן עזרא על יואל

רבנו אברהם אבן עזרא [הראב"ע]

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/אבן-עזרא-על-יואל/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611160902 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 5
פסוק א 5
פסוק ב 5
פסוק ג 5
פסוק ד 5
פסוק ה 5
פסוק ז 5
פסוק ח 5
פסוק ט 6
פסוק י 6
פסוק יא 6
פסוק יב 6
פסוק יג 6
פסוק יד 6
פסוק טו 6
פסוק טז 6
פסוק יז 6
פסוק יח 7
פסוק יט 7
פסוק כ 7
פרק ב 7
פסוק א 7
פסוק ב 7
פסוק ג 7
פסוק ד 7
פסוק ה 7
פסוק ו 8
פסוק ז 8
פסוק ח 8
פסוק ט 8
פסוק י 8
פסוק יא 8
פסוק יב 8
פסוק יג 9
פסוק יד 9
פסוק טו 9
פסוק טז 9
פסוק יז 9
פסוק יח 9
פסוק יט 9
פסוק כ 9
פסוק כא 10
פסוק כב 10
פסוק כג 10
פסוק כד 10
פסוק כה 10
פסוק כו 10
פסוק כז 10
פרק ג 11
פסוק א 11
פסוק ב 11
פסוק ג 11
פסוק ד 11
פסוק ה 11
פרק ד 11
פסוק א 11
פסוק ב 12
פסוק ג 12
פסוק ד 12
פסוק ה 12
פסוק ז 12
פסוק ח 12

פסוק ט 12
פסוק י 12
פסוק יא 13
פסוק יב 13
פסוק יג 13
פסוק יד 13
פסוק טו 13
פסוק טז 13
פסוק יז 14
פסוק יח 14
פסוק יט 14
פסוק כ 14

פרק א

פסוק א
אין לנו דרך לדעת דורו ולפי הפשט איננו בן שמואל. ודע, כי כל נביא שיזכיר שם אביו היה נכבד ואם היה אבי אביו נכבד, יזכיר שניהם, כמו: צפניה בן כושי בן גדליה בן אמריה בן חזקיה עד שהגיע אל הנכבד שהוא חזקיה המלך.

פסוק ב
שמעו - זה הנביא התנבא על הארבה שיבוא להשחית את הארץ, ובימי משה היה מין ארבה לבדו ועתה עם הארבה גזם וילק וחסיל ואלה ג' מינים אסורין ואמר לזקנים, בעבור ההיתה כזאת.

פסוק ג
עליה - מזה הפסוק נשמע, כי הדור איננו מספר ידוע.

פסוק ד
יתר הגזם - בא תחילה. אמר יפת: כי גזם כמו גוזז והמ"ם כמו חנם ריקם וילק שילוק בלשונו תרגם כורת וחסיל כמו יחסלנו.

פסוק ה
הקיצו - פועל עומד ולא ימצא זה הטעם יוצא.
עסיס - מגזרת ועסותם רשעים כי ידרכוהו ברגל:

פסוק ז
שם - דבר הנגזר להיות ידבר בלשון עבר.
לקצפה - כמו קצף על פני מים שאין בו ממש.
חשוף חשפה - שקלפה.
הלבינו - פועל עומד כמו הקיץ.

פסוק ח
אלי - אמרי אללי לי. ויפת אמר: כי האל"ף תחת ה"א כמו הילילי. ולא דיבר נכונה, ואילו היה אומר כי האל"ף תחת יו"ד יללה, גם הוא נכון והנביא אומר לאדמה אלי, או לנפשו כבתולה שמת בעל נעוריה, בימי שמחתה.

פסוק ט
הכרת - כדרך: כי מי נדה לא זורק עליו. והטעם שיאמר לשכורים איך תמצאו אתם יין והנה הכרת מנחה ונסך, שהוא חיוב הציבור והזכיר המנחה, בעבור כי שדד דגן גם הנסוך, אם לא ימצא מעכב.

פסוק י
אבלה אדמה - הטעם אבלו יושביה.

פסוק יא
הובישו - אכר תואר והאל"ף שורש ואין כמשקלו.

פסוק יב
הגפן הובישה - דרך משל וכן הוביש ששון.

פסוק יג
חגרו - שק, והטעם אין לכם במה תתרצו אליו להקריב עולות, כי עולת התמיד אין לכם.

פסוק יד
קדשו - כמו הכינו.
עצרה - שלא יעשה אדם מלאכה. ויפת אמר: קהלת, כמו עצרת בוגדים.
אספו - אתם זקנים.
כל יושבי - ארץ ישראל.
בית ה' - בחסרון מלת אל.

פסוק טו
אהה - מלת זו תאמר בדרך פחד. ויפת אמר: כי האל"ף נוסף.
וכשוד - הטעם: מי יוכל להמלט משוד שיבא מהשם?! והנגיד ז"ל אמר: כי שוד תואר כמו: עלי לבי דוי רק אמר כי היו"ד תחת אות הכפל, כמו: דליו שוקים מפסח והטעם מתגבר ומנצח על כן אמר: כי במקום הזה איננו שם הנכבד וככה כקול מים רבים כקול שדי וככה: והיה שדי בצריך תקיף והעד: וכסף תועפות לך וכתיב: ושית על עפר בצר. ויפה אמר.

פסוק טז
הלא, נכרת - ישרת בעבור אחר נכרת שמחה וגיל, בעבור היין המשמח אלהים והאנשים.

פסוק יז
עבשו - אין לו חבר. אמר רבי מרינוס: התעפשו פרודות הם גרגרי החטה והשעורה הזרועים, שהם תחת מגרפותיהם. והטעם העפר וככה יפרש או באגרוף והאל"ף נוסף.

נהרסו ממגורות - מקומות חכורים לדגן, כמו אוצרות, כמו על דגן ותירוש יתגוררו והמלה זרה לתוספת שני ממי"ן.

פסוק יח
מה, נבוכו - כמו: נבוכים, כי השורק בא תחת חולם נבוכו על משקל נכונו ללצים שפטים.
נאשמו - כמו: תאשם שומרון.

פסוק יט
אליך - דברי הנביא כי יספר שהיתה שנת בצורות וזהו אכלה נאות כמו נות רועים. ורבי משה הכהן אמר: כי הטעם כמו על עצי השדה אשר שם צפרים יקננו. ויפת אמר: כאילו אכלה אש. ונכון היה לולי, כי יבשו אפיקי מים.

פסוק כ
גם - דרך משל, כי עצי השדה צועקים.
גם בהמות, תערג - כל אחת ואחת כדרך: בנות צעדה.
כי יבשו אפיקי מים - המקומות ששם מים רבים עמוקים, כי אין להם מים לשתות.

פרק ב

פסוק א
תקעו - זה הנביא אמר חגרו לפני בא זה היום ובבא היום אמר: תקעו שופר ובעבור זה אמר גם עתה, שבא יום ה' ישובו אל ה', כי הוא יפליא לעשות עמכם.

פסוק ב
יום - כדרך: וכסה את עין הארץ וטעם כשחר רגע אחד הפרוש.
עם - חבור וכמוהו ארזים לא עממוהו לא התחברו עמו במערכת אחת, וככה קראו גוי.
לא נהיה - לבוא ארבעה מינים יחד.

פסוק ג
לפניו - דרך משל על הארבה.
וגם פליטה - אין דבר שנפלט ממנו.

פסוק ד
כמראה - כמרוצה.

פסוק ה
כקול - הטעם כי המרכבה איננה הולכת על מקום גבוה ואלה על ראשי ההרים.

בקול להב אש - שיראה למעלה.
ערוך מלחמה - מערכה אחר מערכה.

פסוק ו
מפניו יחילו עמים - רבים, מפני זה העם העצום. ומלת פארור באל"ף מגזרת פאר והרי"ש כפול, כמו סגריר. והטעם שיתקבץ ויתאסף הפך יתפשט, כמו: אספו נגהם. ויפת אמר: לשון שחרות והאל"ף נוסף.

פסוק ז
כגבורים, יעבטון - כמו יעותון וככה בלשון ישמעאל.

פסוק ח
ואיש - דרך משל.
גבר - מין הזכר ובעבור שהזכיר כגבורים ירוצון.
ובעד השלח - כלי מלחמה כמו מעבור בשלח ואין משלחת במלחמה.
לא יבצעו - כמו ולא יפצעו וכמוהו: ובצעם בראש כולם.

פסוק ט
בעיר ישקו - מגזרת שוק.

פסוק י
לפניו - רגזו אנשי הארץ.
שמש וירח - קדר עליהם, כמו: עד אשר לא תחשך השמש.

פסוק יא
וה' - הטעם שיש להם קול גדול על כן רגזה ארץ בקול התרועה, שאמר: ירגזו כל יושבי הארץ והמפרש כי פירש השם הודיעכם זה לפני בואו איננו על דרך הלשון, רק הטעם כאילו השם הרעיש הארץ כדרך מציון ישאג ומירושלם יתן קולו והוא מתנבא על הרעש, על כן אמר: שאוג ישאג על נוהו, ואין לתמוה איך הוא קולו כקול הרעש, כי רב מאד מחנהו כמו ושאון לאומים.
עושה דברו - כמו: כי פי הוא קבצן.

פסוק יב
וגם שובו עדי - בלב להנחם ובצום, אולי יכופר העון לענות נפש ובבכי להודות הפשעים, ולבקש תחנה על זאת הרעה שבאה עליהם.

פסוק יג
וקרעו - ככה היה מנהגם בבוא עליהם רעה לקרוע בגדיהם, כמו: ויקרע יעקב שמלותיו וככה בדברי דוד וקריעת הלב, כדרך: ומלתם את ערלת לבבכם וכתוב: ואקרע סגור לבם והנה הטעם להסיר מכסה לב לקורעו, כי הוא ימנע שלא יבין הלב והטעם שיבין האמת, ובעבור זה כתוב: כל ערום יעשה בדעת.
ונחם - שם התואר ולולי אות הגרון היה העי"ן דגוש להתבלע הנו"ן.

פסוק יד
מי - הטעם אולי השם ישוב והשאיר זה החיל ברכה, שיעשו ממנו מנחה ונסך.

פסוק טו
תקעו - אחר ביאת הארבה.

פסוק טז
אספו, יצא חתן - לעשות מספד ובכי.

פסוק יז
בין - אין נכון לבכות בבית השם בהיכל לפניו.
לחרפה - רעב.
למשל בם גוים - כי הרעבים יברחו אליהם ואם באו אליהם, אין כח בהם להלחם.

פסוק יח
ויקנא - בעבור ארצו, כמו: פן יאמרו לי וכבר הזכרתי כי דבר נגזר להיות יאמרוהו הנביאים, על לשון עבר.

פסוק יט
ויען - את הכהנים הבוכים.
מלת ושבעתם – כמו מלא גם חסר.
ולא אתן אתכם - שיפוצו לבקש לחם כאשר אמרו מצרים נתנו יד.

פסוק כ
ואת הצפוני – חיל הארבה שבא מפאת צפון
וטעם אל ארץ ציה – שלא ימצא מה יאכל.
הקדמוני - הוא המזרחי והאחרון המערבי ושניהם כנגד ירושלם, והנה בהיותם בארץ שממה ימות.
צחנתו - כמו באשו ואין ריע לו, רק הטעם כפול.

פסוק כא
אל תראי - כנגד ונורא מאד.
גילי - כנגד מספד.
כי הגדיל השם לעשות – טוב, כנגד כי הגדיל הארבה להרע.

פסוק כב
אל תראו בהמות שדי - כנגד: גם בהמות שדי תערוג אליך.
כי דשאו נאות מדבר - הפך: ואש אכלה נאות מדבר.
כי עץ נשא פריו - הפך: כל עצי השדה יבשו.

פסוק כג
ובני - אמר יפת: כי המורה הוא הנביא שהוא מורה אותם בדרך צדק, על כן באה להם הטובה והזכיר מורה ומלקוש כמו: בלחי החמור חמור חמרתים שלשים עיירים ושלשים עיירים המבעיר את הבערה כי יבער איש. ולפי דעתי: שהוא כמו יורה ואמר את המורה לצדקה כמו: שמש צדקה ומרפא בכנפיה.
וטעם בראשון – בחדש הראשון כי לעולם יהיו בין זמן היורה שהוא כמו המורה ובין זמן המלקוש ימים רבים, ובחדש ראשון יבאו שניהם וזה במעשה נס וגם הוא: כי הגדיל ה' לעשות.

פסוק כד
ומלאו והשיקו היקבים - כמו משיקות.

פסוק כה
ושלמתי - זה יורה שבכל שנה שעברה בא מין אחד ועתה באו ארבעתן, והיה להם שובע גדול.

פסוק כו
ואכלתם, ולא יבושו - הפך הובישו אכרים והם שנים שרשים והטעם אחד, וכמוהו: יעץ ועוצו עצה.

פסוק כז
וידעתם - לולי כבודי שהוא בתוככם לא היה זה, על כן יבטחו בי מהיום והלאה ולא יבושו לעולם.

פרק ג

פסוק א
והיה אחרי כן - אמר רבי ישועה: כל זאת הנבואה היא לעתיד. ורבי משה הכהן אמר: אם כן למה אמר אחרי כן רק והיה באחרית הימים? אולי זה הנביא היה בימי יהושפט, על כן יזכור עמק יהושפט, והנביאים ובני הנביאים היו רבים כי רבים יצאו לדבר עם אלישע, ועובדיהו לבדו החביא מהם ק'.
על כל בשר - בארץ ישראל שהוא מקום ראוי להנבא.

פסוק ב
וגם על העבדים - ששבו לתורת השם וככה השפחות.

פסוק ג
ונתתי - מנהג אנשי לשון הקודש כאשר יזכרו ב' דברים, יחל לספר דברי השני בתחילה ואחר כן ישוב אל הראשון באחרונה, כמו: לך יום אף לך לילה. ואתן ליצחק את יעקב ואת עשו. וככה זה: ונתתי דם בארץ ובשמים אש ותימרות עשן.

פסוק ד
השמש - יספר קדרות שיהיה לשמש בהתחברה עם הירח והירח יקדר ויהיה אדום, זה יהיה בהיותו רחוק מראש התלי וזנבו קרוב משש מעלות, ולעולם הם אותות על מלחמות, והיה לאות כי ימותו עמים רבים.

פסוק ה
ובשרידים - הטעם כפול.
וטעם אשר ה' קורא – גוזר.

פרק ד

פסוק א
כי - בעבור זה הכתוב חשבו רבים כי הנבואה לעתיד, אולי כן הוא. ורבי משה אמר: מצאנו שנפל פחד השם על כל הגוים שהם סביבות ירושלם בימי יהושפט, ויביאו לו מנחות. והנה בימיו שבו השבויים בימי אבותיהם.

פסוק ב
וקבצתי - זאת היא המלחמה שהתחברו בני מואב ובני עמון ושעיר חיל כבד לרוב מאוד, ויהושפט היה לו מיהודה ומבנימן אלף אלפים ומאה וששים אלף גבורי חיל, ועמק יהושפט - היא עמק ברכה, כי יהושפט קרא שמו כן.

פסוק ג
ואל, ידו - פועל עתיד תחת עבר, והעד: וידו אבן בי. גם נכון הוא להיותו עבר, רק יהיה מפעלי הפעל. והנה מצאנו לידות, שיורה על עלומי הה"א.
ויתנו - הילד הישראלי במחיר זונה, בעבור זנות.
והילדה מכרו ביין - בדמי יין להשתכר עם הזונה, כי כל זונה במקרא היא כמשמעה, חוץ מן: והזונות רחצו, שהוא כמו אזניך כי האלף נוסף.

פסוק ד
וגם מה אתם לי - מתנבא על צר וצידון ופלשתים שיבא יום אידם, והנה מצאנו כתוב כי הפלשתים היו מביאים ליהושפט מנחה וכסף משא וזה לאות שגברה ידו עליהם.
וטעם הגמול – כאילו גמלתי לכם רע, או אתם תחלו לגמול לי, כמו: אשר גמלנו אותו.

פסוק ה
אשר כספי וזהבי - שנתנו מלכי יהודה להם שוחד, או לפדיון השבויים ובני שלקחתם במלחמה, או בגניבה.

פסוק ז
הנני - הם ישובו וינקמו מכם.

פסוק ח
ומכרתי - הוסיף על המדה.
ואת בנותיכם - שאינן יוצאות למלחמה.
שבאים - גוי רחוק שהוא ממלכות שבא.

פסוק ט
קראו - שב עתה להגיד דברי החיל הגדול, הבא על יהושפט.
קדשו - הכינו.

פסוק י
כתו אתיכם - כמו: את מחרשתו ואת אתו.
ומזמרותיכם - שיזמרו בהם הזמורה.
החלש - יתחזק.

פסוק יא
עושו - התקבצו ומגזרת עיש שהם ז' כוכבים, לעולם לא יתפרדו כי הם בגלגל העליון והם נראים בקיץ ובחורף בארץ.
הנחת - כמו הורד, ואלה דברי הנביא והטעם הוריד השם.
גבוריך - שם, והם המלאכים כנגד העירו הגבורים וזאת המלה ידועה בתרגום, וככה נחת גדודיה על עפר נחת. ויפת אמר: שמה ישבר השם גבוריך אתה האויב הבא כמו ונחתה קשת נחושה.

פסוק יב
יעורו - כמו העירו.

פסוק יג
שלחו מגל - דרך משל, כי כתוב כי העמונים והמואבים השמידו יושבי הר שעיר והחרימום ואח"כ הרג איש אישו ואין פליט.
השיקו - דרכו, דרך משל ונקרא עמק החרוץ - כי כלה ונחרצה היתה עליהם והמפרש יהושפט כי השם ישפטם, זה דרך דרש הוא, כי על דרך הפשט נכון הוא שיקרא שם אדם בשם עושהו, כמו צורישדי, רק השם הנכבד לא יקרא בשם אדם, ע"כ פירשתי כי שלמה בשיר השירים שהוא חול.

פסוק יד
המונים - יפלו.
כי קרוב יום ה' - להנקם מהם.

פסוק טו
שמש - קדרו עליהם, כאשר היה לפני בא יום ה'.

פסוק טז
וה' מציון ישאג - רעם גדול, כמו קול רעמך בגלגל כדרך וה' השמיע את מחנה ארם וככה כתוב: נתן ה' מארבים.
ורעשו - דרך משל, כי הכל יפחדו. והשם יתן מעוז לעמו כדרך: ה' עוז לעמו יתן כאשר פירשתיו.
וטעם מציון – הוא אשר פירש.

פסוק יז
וידעתם כי, שוכן בציון וזרים לא יעברו בה עוד - אם ישמרו תורת השם וככה דברי זכריה: ושכנתי בתוכך וככה אמר בסוף: והיה אם שמוע תשמעו בקול ה', אז יתקיים כל זה.

פסוק יח
והיה, יטפו - יזלו, דרך משל כשמן מחלמיש צור.
וכל אפיקי - מקומות חזקים ואינם רבים.

פסוק יט
מצרים, ואדום - היו שממה בימי נבוכדנצאר וזאת מצרים היום איננה הקדמונית.

פסוק כ
ויהודה לעולם תשב - אם לא תמרה פי השם והכבוד ישכון בקרבה כאשר חתם ספרו, וכל רעה שעשו העכו"ם לישראל לא ינקם מהם, כי רחמיו גדולים על כל מעשיו רק דמיהם ששפכו שאין להם פדיון, לא ינקה.